

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО НАУКИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО И ИЗКУСТВОТА
КАТЕДРА „ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА“

АВТОРЕФЕРАТ

КЪМ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА:

**„ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ (ВИДЕОАРТ И ФОТОГРАФИЯ)
В ОБУЧЕНИЕТО при специалност ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО“**

За присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по
(Методика на обучението по изобразително изкуство)

Докторант: ИВО КРУМОВ ДИМИТРОВ

Научен ръководител: проф. д-р ОРЛИН ДВОРЯНОВ

София, 2018 г.

Съдържание

I. Въведение	3
1. Обект и предмет на изследването.	3
2. Цели и задачи.	4
3. Постановка на проблема. Научен проблем и научни въпроси.	5
4. Актуалност на проблема	5
5. Педагогически аспекти на проблема.	5
II. Проучване на литературни източници.	6
1. Идеята за дигитални технологии в изобразителното изкуство.	6
1.1. Преглед на научните и философски теории и схващания за фотографията във времето.	6
1.2. Аналогови и дигитални технологии.	8
2. Проучване на видеото и етапи на развитие. Кратка история на видеото. Инсталации и времеви код.	8
2.1. Видеоарт в учебния процес. Видеомонтаж и видове монтаж.	9
2.2. Компютърен видеомонтаж. Ритъм и пунктуация при видеомонтажа.	10
III. Методически средства за обработка и осъществяване в практическата дейност.	12
1. Дизайн на качествено изследване.	12
1.1. Формиране на хипотеза.	12
1.2. Място и времеви обхват на настоящия труд. Обобщаване на фази.	12
2. Предходна фаза – набиране и анализ на качествени данни.	13
2.1. Преглед на фото и видеодокументация от архива на ателие „Н-форми“.	13
2.2. Предварителни проучвания, осъществени с участието на студенти от ФНПП на СУ „Св.Климент Охридски“. Експериментална работа със студенти във връзка с извеждане на методическата система.	14
2.3. Описание на практически задачи и педагогически дейности, извършени на терен.	16
3. Развиване на методическа система за осъществяване на актуален образова-телен процес, свързан с използването на дигитални форми (фотография и видео) в обучението на студентите в специалност „Изобразително изкуство“.	18
3.1. Методи, приложени в предварителната фаза. Дедукция на приложени актуални методически концепции.	18

3.2. Методическа система – последователност на задачите.	Организация на система от методи.	19
4.	Разработване на същинска фаза и основен качествен експеримент.	21
5.	Разработване на допълнителен качествен експеримент.	23
IV. Анализирание на постигнатите резултати.		25
1.	Разбор на дейности от проведените експерименти.	25
1.1.	Обстойно анализирание на постигнатите резултати от основния качествен експеримент.	27
1.2.	Стойности на постигнатите резултати и окончателна дискусия.	29
2.	Реализирание и анализ на допълнителния експеримент.	30
3.	Документирание на основен и допълнителен качествен експеримент.	31
4.	Критерии за оценяване на качествено изследване и променливи величини.	32
4.1.	Документирание на използваните методи.	32
4.2.	Аргументирана интерпретация.	32
4.3.	Съблюдаване на правила.	33
4.4.	По-близо до предмета.	33
4.5.	Комуникативна валидизация.	33
4.6.	”Триангелация”.	34
4.7.	Променливи величини.	34
4.8.	Представяне на крайни резултати от основния качествен експеримент.	35
5.	Валидизация и надеждност на методите.	38
6.	Аргументирание на хипотезата. Представяне на получените резултати.	39
7.	Участия в изложби, насочени към темата на дисертацията.	40
7.1.	Публикации.	40
7.2.	Участие в научно-изследователски проект, конференции, симпозиум и фестивал.	41
8.	Въвеждане на резултатите в практическите дейности.	42
V. Изводи и приноси от настоящото изследване.		43
1.	Изводи въз основа на теоретичната част.	43
2.	Изводи въз основа на практическата част.	43
	Приноси на изследването.	44
	Източници	46

I. Въведение

С навлизането на медиите и технологиите в живота на човека се говори за криза в отношенията между общество и култура – от една страна и между общество и изкуство – от друга. Този проблем поставя на дневен ред въпроси за това, как трябва да се възприемат мултимедийните форми и новите технологии – като средство за информация или като алтернатива за развитието на съвременното изкуство. В настоящия труд се отделя внимание на проблемът за навлизането и прилагането на дигиталните технологии (фотография и видео) в учебно-образователния процес по изобразително изкуство и отношението на младия човек, съобразено с новите изисквания и технологии. Това обстоятелство изяснява напълно ориентацията на темата към изследване и анализиране на дигиталните технологии в творбите по изобразително изкуство. Чрез използването на дигитални устройства и техника при създаване на фото и видеопроизведения, младият автор представя съвременна форма на изразяване на заобикалящата ни действителност. В този смисъл се очертава една нова актуална художествена концепция – за новото отношение на творецът към цифровите технологии и за иновативното във фотографията и видеото като изкуство.

1. Обект и предмет на изследването

Изследваните явления в своята съвкупност, които разглежда педагогическата наука представляват обекта в настоящата работа. Обект на експерименталното изследване са практическите занятия и упражнения на студенти от специалност „Изобразително изкуство” на СУ „Св. Климент Охридски”. Използването на дигитални технологии при разработване и реализиране на видеопроект (видеофилм) и фотография, от друга страна, се явяват предмет на експерименталното изследване, които оформят художествено-естетическото отношение на студентите към проблема за култура и комуникация. За да се вникне и разбере същността на проблемът е необходимо да се изясни предметът на изследването. Тук трябва да отбележим, че обектът показва това, което се разглежда и има обективен характер, а предметът – как се разглежда и има субективен характер. В настоящото изследване обект представляват видеопроектите и фотографии, създадени чрез дигитални технологии, които все повече навлизат в

съвременните концепции на образователния процес. Предметът се изразява в разбирането и способностите на студентите при създаване на дигитални образи.

2. Цели и задачи

Проведеният дидактически експеримент има за цел да установи по експериментален път, до каква степен съществува възможност за използването на дигиталните технологии (видеоарт и фотография) при формирането на художествено-естетически знания и умения.

Основни цели:

- Проучване в научен и теоретичен план на поставените проблеми във връзка с темата на изследването.
- Организация и провеждане на дидактически експеримент и установяване по експериментален път на възможностите за прилагането на дигитални технологии (видео и фотография) в учебния процес със студентите.

Задачи:

- Да се проучат актуални литературни и интернет източници, свързани с темата на докторантския труд.
- Да се проучи и установи степента на формираното естетическо отношение на студентите към действителността и съвременните форми в изкуството.
- Да се констатира степента на художествената и естетическа подготовка на студентите – знание, отношение, поведение и действие, свързани с използване на дигитални технологични средства.
- Да се констатира нивото на художествено познание, емоционално и оценъчно отношение на студентите към визуалната комуникация, посредством използването на дигиталните технологии и продукти.
- Да се осъществят предварителни практически задачи със студентите, за да се установи нивото на практическите познания и умения в областта на дигиталните технологии.
- В резултат на изследването, да се свържат обучението по изобразително изкуство в съвременния университет с новите изисквания и технологии, характерни за съвременното изкуство.

3. Постановка на проблема. Научен проблем и научни въпроси

Научният проблем, залегнал в темата на докторантския труд „Дигиталните технологии (видеоарт и фотография) в обучението при специалност изобразително изкуство” се изразява в осъзнаване същността на аудиовизуалните методи, създаването на визуални образи и използването на съвременни дигитални технологии, които намират приложение. Конкретизирането на видеоарт и фотография в поставената тема определя и посочва двете насоки, в които следва да се развиват теоретичната и практическа част в педагогиката. В научен аспект се набляга на проблемът, свързан с развитието на знанията и уменията в използването на дигитални технологии, произтичащи от начина на възприемане и тълкуване от страна на студентите. Необходимо е обогатяване на методическата система в тази сфера, която да предлага разнообразие и лесен достъп на студентите до дигиталните технологии и да бъде полезна за практическата и учебна дейност по изобразително изкуство. Тези въпроси се свързват с културата и комуникацията чрез отношението помежду им, които постоянно се обновяват и намират отражение в съвременното изкуство.

4. Актуалност на проблема

Когато говорим за актуалност на проблема, поставен в темата на дисертацията „Дигиталните технологии (видеоарт и фотография) в обучението при специалност изобразително изкуство” се открояват няколко направления, свързани на първо място с потребностите от осъвременяване на практическата и учебната дейност. В тази връзка се налага необходимостта от актуализиране на програмите, заложи в образователния процес на висшите учебни заведения. Съществена роля заема научно-теоретичният план, в който определените цели и задачи са съобразени с актуалния проблем в използването на дигитални технологии. В приложения практически план се употребяват съвременни методи за креативно израстване и надграждане на естетическият вкус и усет при обучението на студентите.

5. Педагогически аспекти на проблема

Темата за „Дигиталните технологии (видеоарт и фотография) в обучението при специалност изобразително изкуство” с нейното актуализиране, обновяване и

представяне на нови концепции, намира все по-голямо значение в развитието на педагогическата наука. Живеем във време, в което информацията се предава със светкавична бързина и темповете на технологично развитие са в непрекъснат напредък. Образователният процес е необходимо да представи нова система от знания за най-правилно оформяне на светогледът на младите хора, съобразявайки се с последните иновации и модификации. Това налага внасянето на повече оригиналност и новаторски идеи в теоретичната проблематика и практически дейности в културно-образователната сфера. Използването на дигитални технологии способстват за надграждане и формиране на всеобхватно адаптиране и възприемане на заобикалящата ни действителност.

II. Проучване на литературни източници.

1. Идеята за дигитални технологии в изобразителното изкуство.

1.1. Преглед на научните и философски теории и схващания за фотографията във времето

Основаните теории, които анализират фотографията представляват особен интерес не само за фотографи, теоретици и критици, но и за всички любители на дигиталната фотография.

Темата за отпечатък, индекс и следа заемат централно място в теорията на фотографията и с течение на времето тази тема се допълва и уточнява с нови идеи и разсъждения. Това е едно безспорно доказателство за развитието на нейният капацитет и за обновлението, които тя претърпява. Очертават се две мнения, които се прокарват като схващания в теорията на фотографията. От една страна определянето на фотографията в структурата на развитие на обществото, и от друга страна теоретичните размисли и разсъждения, предизвикани от навлизане на дигиталните технологии в края на XX век. В епохата на дигитализацията, реалната и истинска фотография е ненадеждна и пропусната, а аналоговото изображение е останало във времето си със своето значение и стойност.

Теорията на индекса е подложена на критика от американският изкуствовед Джоуел, според който при извършване на фотографския процес, основна роля играе светлината, на която се дължи промяната на фоточувствителността. Авторът изтъква

виждането си, че благодарение на светлината и чрез нейното отражение, предметите и обектите оставят след себе си следи.

Всички тези теории във връзка с отпечатъка във фотографията създават чувство на неориентираност по отношение на посредническото ѝ предназначение. Оттук следва изводът на Пърс, че съществуването и поддържането на индексът във фотографското изображение е необходимо да е отпечатък. От своя страна Краус използва отпечатъка и индекса като подобие и сходство, като равнозначни и еднакви по смисъл и определя фотографията като произведение от физически отпечатък.

В развитието си във времето фотографията преминава и през призмата на негативни теории, чиито представители са Таблът, Бенямин, Базен, Арнхайм и Барт. Ролан Барт от своя страна обяснява фотографията не като вид изкуство, а като вълшебство, тайнственост и магия. В този смисъл теоретичното определение на Барт за фотографията се основава на съответствието на принципа за съвместно осъществяване на това отстраняване на автора. Този възглед е залегнал и в разсъжденията на Рудолф Арнхайм за теоретичната обосновааност на фотографията. В своите студия той подчертава изключителната роля на фотоапарата и почти нищожното участие на човешката ръка в създаването на фотографските изображения, като същевременно уточнява необходимостта от взаимодействие между фотографа и фотоапарата. Авторът обръща внимание на недобросъвестното отношение, което може да доведе до имитация и фалшификат на фотосите в зависимост от мисленето.

В своята теория за фотографията Розалинд Краус определя фотографските изображения също от гледна точка на естетическата им способност за разбиране. За тази цел, авторката представя снимки от XIX век, които са създадени за нуждите на топографията и имат документална стойност. Първоначално същите фотоси са изложени в музей, но след отстраняването им, те се превръщат в самостоятелни и независими произведения. Краус насочва вниманието си към възприемане на фотографията като визуално съхраняване на информацията, което е в зависимост от определени способности за разбиране. Така авторката стига до схващането за определяне на значението на фотографското изображение, основано от взаимната връзка между отделните институции, от влиянието и въздействието на отношенията, както и от практическите дейности. В статиите си Краус отрича ролята на музея като институция, имайки за цел да подчини фотографските снимки на своите стандарти и установени норми, което води до изкуство без единство и съприкосновение. Поради

тази причина, авторката утвърждава принципа за значението на историята във фотографските изображения.

1.2. Аналогови и дигитални технологии

Възникването на дигиталната фотография като понятие е свързано с един безкраен, непрекъснат процес на съществуването на фотографията. Така трайно се установява и налага подмяната на аналоговата информация с дигитална. Дигиталната фотография се базира на теории и постановки за аналогови – дигитални образи, при което дигиталното фотоизображение произлиза от обичайната, конвенционална фотография и се редактира на компютър.

Уилям Мичъл в своите произведения изразява схващането си за навлизането на постфотографска епоха. Авторът изтъква различията между аналоговите и дигитални информации, като се обосновава и взима предвид фотографията и живописата като вид изкуство. По този начин се получава една смяна на ролите на аналоговите с дигитални изображения, подобно на изместването на живописата от фотографията в миналото. Посочвайки различията в техническата апаратура при преобразуването на аналогова в дигитална информация, Мичъл определя непрекъснатия процес на преминаване на аналоговите информации една в друга. Техниката включва компоненти като обектив, чип, софтуер и носител на информация. Тези компоненти преобразуват аналоговите сигнали в дигитална информация. В този случай процесът не е непрекъснат.

Информацията, която се пренася в непрекъснат процес при обикновената фотография, се различава от дигиталното изображение.

2. Проучване на видеото и етапи на развитие. Кратка история на видеото.

Инсталации и времеви код

В своята същност видеото може да се разглежда като две подобни медии – филм и телевизия с една цел – трансформиране на аудиовизуалният материал в аналогов или дигитален код. В съвременното ежедневие, видеото предоставя услугата за създаване на постпродукция директно от всички мобилни устройства, лаптопи и таблети. Посредством технологията и изображението, видеоарт е подвластен, като преходът от аналогов към дигитален образ го определят в комплицирана фаза. Трансформацията на изображението, чрез видеокамерата се пренася във визуална информация. Аналоговата

видео технология дава възможност за реално време, повторно гледане и сглобяване, като заснетият материал се компресира или конвентира в линейна структура. През 1997 г. „Сони – Канон” предлага на своите клиенти дигиталната камера, която трансформира изображението в бинарен код, базиран на две числа 0 и 1, като се съхранява на лазерен диск, CD – Rom, DV касета или DVD. Дигиталните технологии предоставят функции за комбиниране на няколко изображения в един кадър, като преливанията са равномерни. Генерирането на изображения се осъществява посредством компютър и софтуер. В началото на 1990 г. много видеоартисти експериментират с прожекции на различни повърхности (стени). Архивираният видеоматериал на DVD се прехвърля към видеопроектора, като дигиталния плейър показва изображението в пиксели. През XXI век, чрез компютъра дигиталният видеобраз, измества аналоговите образи, които до този момент са представяни посредством линии. Повечето акции на артистите се извършват без публика и записват самостоятелно пред видеокамера. По този начин зрителите в последствие участват в преживяването, други директно използват тялото на улицата пред публика.

Видеоарт се е създал не само като експресия на адаптацията към новите възможности, които са позволени от визуалните технологии (както се е получило при фотографията и киното), но и като начин за произвеждане на оригинални образи, контролирани от вътрешен естетически код. Много често терминът видеоарт се определя само като видеографична работа, но в действителност покрива по-комплексна сфера. Днес то покрива всички медии в контекст на артистична продукция. В структурата на видеоарт, записите на пърформанси не са документални филми, а те са репрезентации на действия, извършени във времето.

2.1. Видеоарт в учебния процес. Видеомонтаж и видове монтаж

Основното преимущество на учебният видеофилм и фотография е съдържанието което дава възможност да се представи общата насока на прогреса на различни явления и процеси. Можем да отбележим, че действителното развитие на процесите в непринудени пространствени и времеви свойства се измества от видеокодове – видео време и пространство, което се видоизменя във времевите и пространствени величини на видеофилма.

Преминаването на един кадър в друг е сглобяване, а от естетическа гледна точка означава монтажна връзка. .

Видеомонтажът помага за бързото и прецизно прокарване мисълта на твореца, изчистване на излишното от разказа и оставяне на най-значимото от действието. Чрез него фокусираме вниманието на зрителя към основното действие, а чрез използването на различни планове и ракурси той се превръща в идеален наблюдател. Интересът на публиката се задоволява, изгражда се ритъм на филма и кадрите се сглобяват по начин, за постигане на максимално емоционално въздействие на аудиторията.

Разграничават се следните видове монтаж:

- Повествователен или последователен – последователният му характер позволява подреждане на събитията в ред, в който са се случили.
- Паралелен монтаж – най-често използваният вид монтаж в киното, който предоставя голямо разнообразие вследствие обединяването на кадри от едно действие, които се редуват с кадри от друго действие. Така се показва паралелност, която създава усещане за две или повече едновременни действия, в развитието на които зрителят търси логическа или емоционална връзка.
- Асоциативен монтаж – монтажът при който, по асоциативен път се опитваме да представим и внушим на публиката събития, които не са се случвали и не са реалност, но биха могли да се случат. Асоциативният монтаж практически е широко приложим при създаването на документални филми, разказващи за минали събития, за които няма фактически документални кадри. В този случай авторът е необходимо да внушава с картина онова, което представлява текста на документа. Възможно е някои от кадрите да останат неразбрани, защото при асоциативния монтаж някои от нещата не се показват директно, а са загатнати.

2.2. Компютърен видеомонтаж. Ритъм и пунктуация при видеомонтажа.

Основните различия между компютърен и видеомонтаж произлизат от техниката, която се прилага при създаването им, но от творческа и мисловна гледни точки между тях няма разлика. При монтажа на грубият заснет материал, се нарязват дългите и не необходими кадри, които се премахват, а се запазват малки добри парчета при сглобяването на аудиовизуално произведение. Те се монтират в зависимост от избора и според подбора на твореца. След монтирането на видеото се избира музика или звукови ефекти, които се добавят към творбата. При необходимост се прилагат специални ефекти и текст. След одобрение на видеомонтажът от страна на студент и

преподавател се пристъпва към описание и добавяне на заглавие, идея, автор и участници, използвани източници за видео, фотоси, звукови ефекти и музика. Описание се поставя в началото на видеофилма, а накрая се отбелязва мястото, месеца и годината на създаване.

При дигитализацията на материалът, който е заснет се осъществяват три последователни дейности. В този случай не се взема предвид носителят, на който са били заснети кадрите. На първо място това е обработването в цифров вид на звук и картина. С цел информацията да се събере в паметта на компютъра е необходимо тя да бъде компресирана. Накрая следва данните да бъдат записани на дискове, като на тях се обозначават заглавия, части на действията, действащи лица, а може и да се степенуват отделните кадри. Тази операция има голямото предимство, като впоследствие спестява време, а също предоставя възможност целенасочено да се идентифицира кадърът, който представлява интерес за студента.

Друг елемент на видеофилма е ритъмът в дадено произведение, който представлява пропорционалността на кадрите, следващи непосредствено един след друг. Като резултат от композиране и съединяване на времетраенето на кадрите, се изграждат различни сходства в зависимост от тяхното следване. Именно те осъществяват ритмичния рисунък на видеотворбата.

Точният ритъм при видеомонтажа се постига чрез избора на същественото, важното и е ясно послание към аудиторията. Най-добрият ритъм се осъществява чрез използване на усета и интуицията на преподавателя и студентите, след повторно преглеждане на видеото и отстраняване на ритмичните пропуски. Дигиталният монтаж позволява лесно реализирането на тази функция.

Принципно няма предписание за ритъм. Преподавателят и студентите творят съобразно собствените си схващания, идеи и възгледи, които определят знанията и уменията им в реализацията на поставената цел и задача на проекта. Ритъмът предоставя възможност на аудиторията да опознае отблизо действащите лица и вникне в действието. Той създава възбуда или спокойствие и позволява за съзнателно съсредоточаване в атмосферата на аудиовизуалното произведение.

Както в граматиката, така и при видеообработката съществува пунктуация, която представлява сбор от препинателни знаци, характерни за киноезика. Благодарение на многообразните си форми, тя определя как да бъдат разделяни или свързвани кадрите, а също показва изминалото време, паузите и набляганията в историята на видеото.

III. Методически средства за обработка и осъществяване в практическата дейност

1. Дизайн на качествено изследване

1.1. Формиране на хипотеза

Ако в процеса на обучение по изобразително изкуство, осъществен в ателие „Неконвенционални форми” се използват дигитални технологии при реализирането на видеофилми и фотографии, то тогава студентите ще придобият и развият актуални теоретични и практически знания и умения в областта на съвременните културни ценности, визуалната грамотност и комуникация.

1.2. Място и времеви обхват на настоящия труд. Обобщаване на фази

Времевият обхват за провеждане на настоящето изследване обхваща продължителност три години, от които първите две включват практическите проучвания, а третата е ангажирана предимно с анализиране на резултатите от направените проучвания. Изследването се осъществява териториално във ФНПП към СУ „Св. Климент Охридски”, гр. София.

Предварителна фаза, която включва събиране на информация от различни източници и проучване на текущи изложби за видео и фотография.

- Провеждане на интервюта и документиране.
- Работа на терен с цел създаване на нови видео и фототворби чрез прилагане на съответни педагогически практики.

Същинска фаза, състояща се в провеждане на основен качествен експеримент. Тази фаза обхваща педагогическата работа със студенти в ателие и упражнения по „Неконвенционални форми”.

Трета фаза се състои в провеждане на допълнителен експеримент със студенти от различни възрасти и випуски на ФНПП, към СУ „Св. Климент Охридски”, в ателие и упражнения по „Неконвенционални форми”.

Формирането на контингентът на изследването се извършва постепенно. За тази цел изследваният представя за контингент студенти от магистърска програма и първи до четвърти курс на ФНПП, СУ „Св. Климент Охридски”, които се обучават в специалност „Изобразително изкуство”. За пълноценният принос на изследването се

налага допълнителното включване на други възрастови групи, които оказват влияние още при първоначалното събиране на данни и информация. По този начин се постига изследването на участници с разностранни интереси, с различни умения и знания в практиката си с дигитални технологии.

Събирането на качествени данни се осъществява чрез следните методи:

практика на терен, експеримент, игрови подходи, провеждане на анкети, интервюта и дискусия, наблюдение и включено наблюдение, изследване на конкретният случай

Анализът и оценката на резултатите се определят от следните методи:

контент-анализ, сравнителен анализ, документален анализ, философски методи (херменевтични и феноменологични методи)

За да се постигне съответствие между резултатите, които са планирани и постигнатите резултати, се базираме на посочените от Г. Бижков критерии, които се делят на:

- знания и умения (надграждане)
- Отношение

Фактическите критерии за оценяване на резултатите, които са застъпени в настоящата работа се определят по следния начин:

- констатиране степента на художествено и естетическо възприемане от студентите – знания, отношение, поведение и действие.
- установяване степента на формираното естетическо отношение на студентите към действителността.
- констатиране нивото на художественото познание, емоционално и оценяващо отношение на студентите към визуалната комуникация, посредством използването на различни софтуер материали и техники.
- реализиране и адаптиране на експериментално видео и фотопроект (видеофилм) в процес на обучение в ателие и упражнения „Неконвенционални форми”.
- анализиране на получените резултати и установяване степента на взаимодействие между изследваните явления.

2. Предходна фаза – набиране и анализ на качествени данни.

2.1. Преглед на фото и видеодокументация от архива на ателие „Неконвенционални форми“.

„Изкуство в действие”, гр. София е независимо сдружение на автори работещи в различни сфери на изкуството и арт педагогиката. Дейността му се състои в организирането на изложби, концерти, спектакли, симпозиуми, уъркшоп форми, международен и културен обмен. Приоритет в програмата на сдружението имат свободните младежки инициативи и творчески изяви с експериментален характер. От учредяването му през 1990–1993 г. дейността на „Изкуство в действие” е свързана главно с авторските изяви на съучредителите и организиране на младежки програми, в които участват млади автори, студенти и ученици. Под ръководството на проф. д-р Орлин Дворянов, един от основателите на сдружението и преподавател в СУ „Св. Климент Охридски”, специалност „Изобразително изкуство”, дисциплини свързани с „Неконвенционални форми”, студентите насочват своите усилия към овладяването на една територия от съвременния художествен живот, която в България все още няма тази популярност и интерес, каквато има във водещите страни в световен план. Автори и студенти насочват вниманието си към навлизането на нови дигитални технологии във фотографията и видеото и все по-честото им приложение в развитието на съвременното изкуство и култура.

2.2. Предварителни проучвания, осъществени с участието на студенти от ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски”. Експериментална работа със студенти във връзка с извеждане на методическата система

Презентиране на самостоятелни и групови творби на студенти

Цел на задачата:

- да се използват знания и умения за бърза ориентация в дадена среда и заснемането на видеокадри
- да се включат знания и умения при използването на различни планове за композиционно решение на видеокадъра
- да се приложат знания и умения при работа със софтуер за видеомонтаж и създаването на аудиовизуална творба

Магистри от програма „Рекламен дизайн”, задача № 1

Семестър	Тема, задача и описание	Необходимост от задачата	Време на изпълнение

<p>II семестър</p>	<p>Тема: „Достигане на покая” Задача: Създаване на аудиовизуална творба. Описание: Заснемете в градска и природна среда случайни обекти и участвайте като действащи лица във видеото. Заснетият видеоматериал обработете със софтуер за видеомонтаж. След сглобяване на видеокадрите, използвайте озвучаване по избор.</p>	<p>Проектът по темата е необходимо да има представителен и завършен вид. При видеомонтажа селектирайте качественият видеоматериал и използвайте рязане, лепене на видеокадри, вмъкване на текст, прилагане на различни ефекти и звук. Адаптирайте музикално произведение от свободни сайтове или гласове, шумове за създаване на допълнителна атмосфера на аудиовизуалното повествование. Подгответе за участие в изложба и презентация.</p>	<p>Готовото видео от процеса на заснемане се обработва със софтуер за видеомонтаж. Подготвя се за предаване и участие в бъдеща видео изложба. Предаването е в периода на първи семестър на учебната година.</p>
------------------------	---	--	---

Цел на задачата:

- да се подберат и включат заснети фотоси на съществуваща гара и на терена след нейното разрушаване
- да се комбинират фото и видеоматериал чрез видеомонтаж във видеофилм, като се прибави звук (гласове и звуци, напомнящи атмосферата на гара)

Магистри от програма „Рекламен дизайн”, задача № 2

Семестър	Тема, задача и описание	Необходимост от задачата	Време на изпълнение
<p>I семестър</p>	<p>Тема: „Изчезналата гара” Задача: Заснемане и създаване на аудиовизуална творба. Включване на фотоси за начален и краен кадър. Описание: Заснемете в градска среда изоставена гара и участвайте като действащи лица във видеото по темата. Заснетият видеоматериал обработете със софтуер за видеомонтаж. След сглобяване на видеокадрите, използвайте озвучаване с гласове.</p>	<p>Проектът по темата е необходимо да има представителен и завършен вид. При видеомонтажа използвайте две фотографии на изоставената гара и след премахването ѝ. Използвайте ги за статични кадри в началото и края на сюжета във видеото. Прибавете за оформление гласове (информация за движението на влаковете на гара) от свободни сайтове, шумове за създаване на допълнителна атмосфера на аудиовизуалното повествование. Подгответе за участие в изложба и презентация.</p>	<p>Видеоматериалът от процеса на заснемане се обработва със софтуер за видеомонтаж. Подготвя се за предаване и участие във бъдеща видео изложба, в периода на първи семестър на учебната година.</p>

2.3. Описание на практически задачи и педагогически дейности, извършени на терен.

Цел на задачата:

- да се развият знания и умения за вземане и даване на интервю (чрез поставяне на въпроси и даване на отговори зад/пред камера)
- да се използват знания и умения за близък план при снимане на човешка фигура
- да се развият знания и умения за анализ на собствените реакции и на интервюираните
- да се използват знания и умения за видеомонтаж и вмъкване на текст (цитати)

Курс: I и III, задача № 3

Семестър	Тема, задача и описание	Необходимост от задачата	Време на изпълнение
II семестър	<p>Тема: „20 човека”</p> <p>Задача: Заснемане на видеоакция с участието на студенти от различни специалности и курсове на ФНПП, СУ „Св.Климент Охридски”. В непредвиден момент за тях ги поканете да участват в акцията, като им разясните целта.</p> <p>Описание: Акцията се записва с видеокамера, като действащите лица, които отговарят на зададените въпроси са студенти. Заснемете всички етапи на акцията и обработете видеоматериала със софтуер за видеомонтаж. Сглобете аудиовизуална творба до 15мин.</p>	<p>Проектът по темата е необходимо да има представителен и завършен вид. Снимайте предимно в близък план на лицето. Насочвайте колегите си към въпросите, които ще питате. При обработка на видеоматериала използвайте оригиналният звук (фон) на акцията, като включите настоящата атмосфера във ФНПП. Изследвайте реакциите им по време на снимки и техните отговори на въпроса „Какво ако ви кажа, че ви намирам за красив/а?”</p> <p>Подгответе за представяне във видеоизложба.</p>	<p>Видеоматериалът от процеса на заснемане се обработва и сглобява със софтуер за видеомонтаж. Подготвя се за предаване и участие в бъдеща видео изложба, в периода на втория семестър на учебната година.</p>

Ателие и упражнение са проведени под наблюдение и насочване от изследващият, като видео Б-граунд е изпълнение на задача към пърформанс и включва следните елементи на организация за провеждане на студентския проект:

- мотивация

- изследване
- концепция
- трансформация
- реализация
- документация

Цел на задачата:

- да се придобият знания и умения при работа с интернет – ресурси (видеа), работа със софтуер за видеомонтаж на видео Б-граунд към пърформанс
- да се придобият знания и умения при използване на елементите на видеомонтаж (композиция, ритъм на кадъра, звук или музика и ефекти)

Курс: III, задача №4

Семестър	Тема, задача и описание	Необходимост от задачата	Време на изпълнение
I семестър	<p>Тема: „Реформанс” Задача: Видеомонтаж на видео Б-граунд за пърформанс. Описание: Използвайте интернет свободни сайтове и изберете видеокадри с изображения на вентилатор, пишеща машина, стерео-колона и грамофон. Видео-материалът редактирайте посредством софтуер за видеомонтаж. Видео Б-граунд материала да не е с по-дълга продължителност от 10 мин. Използвайте проектор и готовият видео Б-граунд прожектирайте на екран, едновременно с реализацията на пърформанс по предварително избраната тема.</p>	<p>Проектът по темата е необходимо да има представителен вид. Видеофилмът за Б-граунд да се запише на лаптоп и подготви за участие във фестивал на пърформанса.</p>	<p>Аудио-визуалният проект се заснема, обработва и озвучава със софтуер. Представяне на видео Б-граунд и пърформанс е в периода на първи семестър за учебната година.</p>

3. Развиване на методическа система за осъществяване на актуален образователен процес, свързан с използването на дигитални форми (фотография и видео) в обучението на студентите в специалност „Изобразително изкуство”

3.1. Методи, приложени в предварителната фаза. Дедукция на приложени актуални методически концепции

Таблица 1.

	Контент - анализ	Сравнителен анализ	Анкетни методи	Наблюдение / включено наблюдение	Експеримент	Изследване на отделния случай	Работа на терен	Философски методи
Станислав Чиплаков	V							V
Група от млади автори „2aaa” под ръководството на проф. д-р. Орлин Дворянов	V							V
„Реформанс” 2015г.	V		интервю	V				
Предварителен видеофилм в природна и градска среда „Достигане на покой”	V	V	беседа и анкета	V	V			V
Видео Б – граунд	V	V	интервю, беседа и анкета	V	V	V	V	
Фото-			беседа,				дейности	

инсталация	✓		анкета и интервю	✓	✓		на терен	
Акции	✓		беседа	✓	✓		дейности на терен	
Ателие „Н-форми”, видео и фотография	✓		интервю, беседа и анкета	✓	✓	✓	✓	
Заснемане на видеофилм „ателие № 605”	✓			✓	✓		✓	

3.2. Методическа система – последователност на задачите. Организация на система от методи

Задачите, формулирани от изследващият към участниците в настоящия труд за прилагане на дигиталните технологии в специалност „Изобразително изкуство” се свеждат до следните дейности:

- заснемане на обекти и субекти от градска и природна среда
- заснемане на фотоси, видеоматериал и монтажът им в аудиовизуална творба
- заснемане на видеоакции
- избор на видеокадри за видеомонтаж на Б-граунд за пърформанс
- заснемане на видео Б-граунд за пърформанс
- избор на дигитална фотография от пърформанс с видео Б-граунд

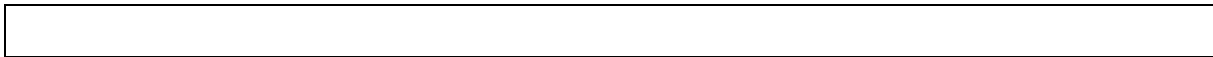
Създаването на методическа система се осъществява след набиране и изследване на експериментални данни. Тази дейност се провежда по време на предварителната фаза, като данните се представят в организирана структура, което всъщност представлява методическата система на настоящото изследване.

Таблица 2.

Съществени въпроси	Аспекти на дигиталните технологии	Компоненти на сглобяване	Дигитален подход	Главни методи
<p>Съществуваща действителност</p> <p>Материали– фотоапарат, видеокамера, проектор, компютър и софтуер</p> <p>Двуизмерност</p> <p>Текстова част към фото и видеоизображение</p> <p>Движещи се образи</p> <p>Статични образи</p>	<p>Различни ситуации в действителност ,пространство и среда</p> <p>Различни обекти и субекти като видеообрази</p> <p>Време и място</p> <p>Отпечатък от фото-изображение</p>	<p>Фотоси и видео-изображения</p> <p>Детайли от фотографско заснемане</p> <p>Видео-кадриране</p>	<p>Редакция със софтуер – изрязване, рязкост и изостряне, ефекти и филтри, наситеност и осветеност, яркост, цвят, залепване и архивиране</p>	<p>Дейност на терен</p> <p>Контент-анализ</p> <p>Експеримент</p> <p>Игрови методи и подходи</p> <p>Анкетни методи (анкета, интервю и беседа)</p> <p>Включено наблюдение</p> <p>Сравнителен метод</p> <p>Философски метод</p> <p>Анализиране на документ</p>

Методически ход на занятието:

- Уводна част
- Поставяне или избиране на темата
- Поставяне на задачи за практическа дейност
- Работа по основната част на занятието
- Презентиране на постиженията
- Анализиране и обсъждане на постпродукцията
- Документиране на постигнатите резултати
- Създаване на ресурс за надграждане на темата

Способности за прилагане на дигиталните технологии

Изброените по-горе елементи на методическия ход на занятието гарантира изграждане на способности и умения в студентите за прилагане на дигиталните технологии във фотография и видео.

Отличителни белези за прилагане на дигиталните технологии

Създаване на постоянни свойства и отличителни качества за осмисляне на работата с дигитални технологии и прилагането им в изобразителното изкуство.

Компютърна култура и визуална грамотност

Усъвършенстване на компютърната култура и визуална грамотност според натрупаните способности, знания и умения на студентите. Осъзнаване на приложението на дигиталните технологии в изобразителното изкуство. Адаптиране към дигиталното изкуство като форма на изразяване в съвременния живот.

4. Разработване на същинска фаза и основен качествен експеримент

- Контингент – участниците са студенти от 21, 22 и 23 випуски от специалност „Изобразително изкуство” на ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски”, гр. София.
- Организиране на група за ателие „Неконвенционални форми” и упражнения.

Изследващият пристъпва към формиране на две групи от студенти, специалност „Изобразително изкуство”. Групите се състоят от участници с приблизително сходни умения и знания в усвояване на учебния процес.

- Времетраене – занятието е проведено в рамките на два месеца, по два часа седмично (ателие и упражнение във всяко едно по отделно)

- Структура – във връзка с разпределяне и координиране при осъществяване на практическата дейност се създава предварителна организационна схема, като основно изискване към участниците е да са запознати добре със средата на работа.
- Методи – при осъществяване и анализиране на основният експеримент са приложени методи, описани в настоящото изследване
- Важни дейности при провеждане на основният експеримент и необходими материали в тази насока

При протичане на нормална учебна дейност в ателието и упражненията се преминава през следните етапи на предварителна подготовка:

- Уводна част – 30 мин. Разучаване и насочване към целите на конкретния проект.
- Лекция – разясняване и кратко обучение – 30 мин. Предоставяне на информация за същността на дигиталните технологии фотография и видео и тяхното прилагане в изобразителното изкуство. Презентация на примери от видеоарт и фотография, свързани с настоящата цел:

Аспекти на дигиталните технологии, посочени като варианти:

- различни ситуации в действителност
- пространство и среда
- различни обекти и субекти като видеообрази
- отпечатък на фотоизображение и видео, дигитален бъг арт
- интерактивна видеоинсталация
- фотоскулптура (кубизъм)
- дигитална фотография (двойна експозиция)
- дигитален фотоколаж

Представяне на работното помещение и средствата с които ще се работи.
Проверка на готовността за провеждане на занятието.

- Работна част, предварителен период 60 мин. Възлагане на задачи с цел осъзнаване на гледните точки, описани по-горе.
- Формулиране на задачата, отнасяща се до основната практическа дейност – 20 мин. „Изгответе видео Б – граунд за пърформанс като използвате заснети кадри с видеокамера и обработка чрез монтаж със софтуер при създаване на аудиовизуално произведение”.

- Дейности на студентите свързани с главната задача 11 часа (практическа дейност – 8 часа и 3 часа интервюта). В работна среда, в процес на работа се осъществява беседване и интервюиране на участниците.
- Показване и изследване на резултатите – 60мин. Дискутиране от общ характер. Важни гледни точки, подложени на коментар и разискване.
 - аудиовизуалното произведение като изразно средство
 - произведението като технически материал
 - творбата като концепция, време и видеообраз
 - фотографията като дигитално изображение
 - естетическо отношение към темата, свойствата на аудиовизуалното произведение
- Крайни резултати и тяхното документирание – 40 мин. Тази дейност се състои в провеждане на анкети и окончателно записване на творбите по дигитален способ.

Продължителност на време: 15 часа

- Техническа база при основните дейности.
 - дигитален фотоапарат
 - дигитална видеокамера
 - проектор
 - екран
 - компютър
 - софтуер
 - мобилни устройства
 - лаптоп
- Естествени материали (по избор на студентите)

5. Разработване на допълнителен качествен експеримент

Разработването на допълнителният експеримент се осъществява с цел приложената методическа система от основния качествен експеримент да намери приложение в друг случай. Тази организация се реализира за потвърждаване на ефективните показатели на създадената вече методическа система в настоящата работа.

В настоящото изследване практическата дейност на допълнителния експеримент се организира и реализира във ФНПП.

- Студенти от специалност „Изобразително изкуство” на ФНПП, СУ „Св. Климент Охридски”
- Дигитални технологии фотография и видео
- Приложени методи при допълнителния експеримент
 - контент-анализ
 - наблюдение
 - експеримент
 - сравнителен анализ
 - философски метод
- Техническа база при допълнителен експеримент
 - дигитален фотоапарат
 - дигитална видеокамера
 - софтуер
 - лаптоп
- План на работа:
 - запознаване с темата – 30 мин.
 - поставяне на задача и съответни обяснения към нея – 30 мин.
 - представяне на дигитални примери – 10 мин.
 - опознаване на техническата база за работа – 30 мин.
 - извършване на творческа дейност – 180 мин.

Продължителност на време: 4 часа и 40 минути

- Структура за провеждане на допълнителен експеримент

Таблица 3.

Ръководител на проекта и заглавие на темата	Иво Димитров <i>„ателие № 605”</i>
Фотография и	Участниците от настоящото изследване от 21 випуск

видеокамера	
Техническо осигуряване и терен за заснемане	Иво Димитров (коридори, стълби, асансьор и ателие № 605, специалност „Изобразително изкуство” към ФНПП към СУ „Св. Климент Охридски”)
Действащи лица	Ясмина Ангелова, Елена Димитрачкова, Петя Румиева, Десислава Митева, Николай Геров (мъжки модел за рисуване и хигиенистка)
Озвучаване и звук	Incompetech.com

IV. Анализиране на постигнатите резултати

1. Разбор на дейности от проведените експерименти

При провеждане на основния качествен експеримент със студенти от специалност „Изобразително изкуство” към ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски” се изтъква и самият контингент на изследователската работа. Той се формира от конкретни лица, които се определят като участници в извършване на качествения експеримент. В случая това са студенти от: 21, 22 и 23 випуски, които изучават специалност „Изобразително изкуство” в СУ „Св. Климент Охридски”. Сред студентите съществува вероятност за различия по отношение на равнището и начините на разбиране и използване на дигиталните технологии. Според обстоятелствата, при провеждане на основния педагогически експеримент се проявява различна склонност и предразположение към символи и знаци. Поради изучаването на разнообразни дисциплини се разкрива голям диапазон за разгръщане на творческия потенциал на студентите. Работата със съвременни дигитални технологии по своята същност е характерна и специфична и изисква специфични знания и умения.

Работата на терен заедно създава условия за изследващия и изследваните да постигнат едно преплитане на гледните си точки във всекидневната учебно-образователна обстановка. Различното ниво в професионален аспект, както и развитата целеустременост на студентите към различни дисциплини, изгражда един голям диапазон за качествено анализиране на определена ситуация. Подготвителните работи, въведение и обучение на участниците се различават и от обстоятелството за не еднакво образование в средните училища. Извършването на основният качествен експеримент реализира комуникативност от една страна между ръководителя и студентите като изследвани, а от друга страна между всички участници в процес на експериментиране.

Медиите, със своето широко разпространение в съвременния живот оказват безспорно влияние при подбор на идея и творчески замисъл за осъществяване на видеопроизведение. Те насочват внимание към различни тематики и съответно към тяхното анализиране. Медиите имат своята функция и значение за произведенията на младите творци. Тяхната роля се проявява по-скоро в готови конфигурации, които се събират информативно в мисленето и осъзнаването на авторите и в по-късен период намират творческото си изявяване. В определени случаи медиите оказват благоприятно влияние при споделянето на художествени практики и развитието им в различни педагогически модели.

При провеждане на основният качествен експеримент, главни участници са студенти от различни випуски, което гарантира едно по-сериозно и задълбочено първоначално подготвяне. При отчитане на резултатите е видно, че 94% от изследваните участници са запознати с видеорт и фотография именно в учебно-образователния процес в ФНПП към СУ „Св. Климент Охридски“.

По-голямата част от студентите, участвали в провеждане на основния качествен експеримент притежават одобрително и позитивно отношение към проблемите на изобразителното изкуство. Освен това те реагират в създадени ситуации с придобит естетически усет и с непрекрити емоции. В действителност участниците правят опити за осъзнаване на по-сложните въпроси, като за тази цел използват изпитани и дори практикувани вече способности. В случай на провокиране и подстрекаване с предложение за прилагане на различна идея или технология, те подхождат с интерес и желание за осъществяване на промяна. В определени моменти към новаторските подходи се реагира плахо, но не се достига до обърканост и неразбиране. По същество студентите възприемат с открито и пряко отношение новите педагогически модели и структури. Това се дължи изключително на един все по-обхватен образователен процес в

съвременни условия, включващ ателие, акции и специфично образование. От значение в конкретния случай е провеждането на качественият експеримент в град София, което безспорно е свързано с многократност и по-активно рапространяване на актуалните промени. Оттук следва изводът, че прилагането на дигитални технологии в специалност „Изобразително изкуство” е едно постижение, което разкрива възможности за придобиване на нови познания и разрастване на творческия потенциал на младите автори.

1.1. Обстойно анализиране на постигнатите резултати от основния качествен експеримент

Съдържанието на обстойния анализ относно резултатите, постигнати от провеждането на основния качествен експеримент описва фотографски и видеотворби, които са изцяло приключени и съдържанието им е с изчерпателна идейна обосновка на посланието. Тези произведения подчертават ролята на прилагането на дигиталните технологии в изобразителното изкуство и са свързани с поставената тема на настоящото изследване.

Голяма част от студентите виждат удобствата и възможностите на дигиталните технологии за един творец при изразяване и представяне на неговата идея и послание. Споделят ползата им, като предизвикателство и обогатяване, което им предоставят в съвременния свят. С изразните си средства, те предлагат на студентите нови гледни точки и мултимедия за изразяване на творчески идеи.

Въз основа на резултатите, които до този момент са анализирани и заложиени в началото на темата за дигиталните технологии в изобразителното изкуство, в този случай се уточняват. Част от същите обръщат поглед към осмислянето, а останалите към показване във видеотворбите. Същевременно се конкретизират и други гледни точки. Проведените експерименти като проценти от студентите, се уточняват по следния начин чрез описаните по-долу елементи на дигиталните технологии, които са използвани в изобразителното изкуство:

- различни ситуации в действителност – 79%
- пространство и среда – 74%
- различни обекти и субекти като видеообрази – 68%
- отпечатък на фотоизображение – 63%

- видеокадриране – 80%
- фотоси и видеоизображения – 60%
- детайли от фотографско заснемане – 30%
- редакция със софтуер – изрязване, рязкост, изостряне, яркост и цвят, залепване и архивиране – 90%
- ефект и филтри – 63%

Получените резултати предоставят нагледност на сравнението с методите, които студентите осъществяват в предварителната фаза на поставените задачи. С поставянето на задачите се подчертава изключително разпространяване на точна информация и се акцентира предимно на информация, която е изнесена конкретно. Съществуването на различни дейности самостоятелно предизвикват импровизация навсякъде проблем на темата за дигитални технологии в изобразителното изкуство. Както е видно, студентите експериментират като използват новите дигитални технологии, ефекти и материали в изграждането на стила си. В основният качествен експеримент се наблюдава изключително на преплитане и използване на смесена технология и различни материали за прожектиране на видео, което е предварително обработено.

Проведени интервюта с преподаватели и участници

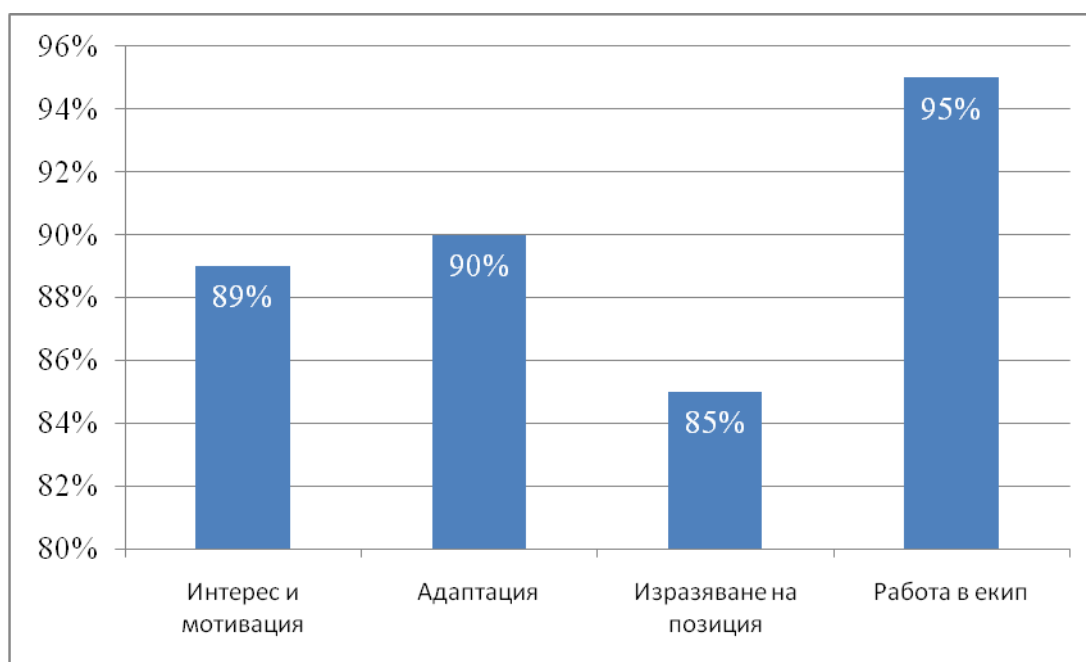
Интервюто, проведено с проф. д-р Орлин Дворянов (ил. 81) очертава в кратък обзор проблематиката на докторантския труд, свързан с преподаването на различни изразни средства и форми, които са предоставени от новите дигитални технологии във фотографията и видеото. В тази насока проф. д-р О. Дворянов представя развитието на педагогическите и практически дейности във ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски” в специалност „Изобразително изкуство” от миналото до днешна дата, когато катедрата се нарича „Визуални изкуства”.

Интервюто с проф. д-р Орлин Дворянов запознава накратко в хронологичен ред с осъществените теоретични и практически дейности, свързани с прилагането на дигиталните технологии фотография и видео от студентите. Съдържанието му включва само част от обширния документиран архив на ателие „Неконвенционални форми” и упражнения към специалност „Изобразително изкуство”. То е доказателство за

актуалността на прилагане на дигиталните технологии в учебно-образователния процес и развитието им в перспектива.

Проведените интервюта с участниците в експеримента имат за цел да установят словесно, чрез устен вариант идеите и вижданията на студентите, свързани с поставената тема за прилагане на дигиталните технологии видеоарт и фотография в изобразителното изкуство. Интервюто съдържа въпроси, които са с насочващ характер и не налагат ограничения и лимитиране на очакваните отговори. Освен това, въпросите са съобразени със същността на качествения експеримент и притежават смислова индивидуалност. По този начин те дават възможности за личностно себеизразяване на участниците в настоящото изследване.

Фигура 1. Основни аргументи и поведение на участниците към проекта
(Данни от видеоинтервюта)

1.2. Стойности на постигнатите резултати и окончателна дискусия

След завършване на творческата дейност на участниците от специалност „Изобразително изкуство“ към ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски“, следва провеждане на дискусия с ръководителя на настоящото изследване. Водещите въпроси по време на дискутирането засягат анализиране на основния качествен експеримент, предвид отговорите на изследваните студенти от последващи зададени въпроси.

Основните изводи, които следват от дискутирането отново засягат прилагането на дигиталните технологии в съвременния живот и свързаното с тях актуално използване за създаване на произведения в изобразителното изкуство чрез придобиване на нови знания и умения. Провеждането на дискусия в процес на анализ на получените резултати в края на проведеното изследване показва голям интерес и желание на участниците от реализацията на педагогическата работа при използване на дигиталните технологии. Въпреки изпитване на първоначални чувства на несигурност и неувереност, студентите съумяват да превъзмогнат и прилагат придобитите си знания и умения при дейности с дигиталните технологии във видео и фотографски произведения. В своя изобразителен подход върху младите автори оказват изключително влияние индивидуалните им търсения и възприятия, а в следствие и въздействието на изобразителното изкуство, с което ежедневно провеждат занятия в СУ „Св. Климент Охридски“. Прилагането на дигиталните технологии видеоарт и фотография в специалност „Изобразително изкуство“ представлява истинско предизвикателство за студентите с представянето на новите им творчески идеи и личностни виждания. Представянето на тези идеи по един различен и нестандартен вариант е също предизвикателство, което води до обогатяване и разширяване на познанията и придобиване на умения за нови похвати от техническа гледна точка. Проведената активност и трайният интерес на участниците по време на основния качествен експеримент, аргументират за последващо изследване на цялостната информация, която е създадена в теоретичен аспект. Видно от поясненията при анализиране на резултатите от проведената анкета, се стига до извода, че осъществяването на инициативата по един освободен начин оказва изключително полезно и благотворно влияние върху студентите и върху техните творчески вдъхновения.

2. Реализиране и анализ на допълнителният експеримент

Участниците в допълнителния експеримент използват различни планове при снимането и показват положителни резултати от усвоените знания и практически умения, като замъглени или дефокусирани кадри в различни ситуации. Ритъмът е плавен и лек, внушаващ въздушност и атмосфера.

Следващите кадри проследяват подготовката за работа с обратно движение назад, чрез забавен каданс, насочват към предварителното пристигане на действащите

лица. Използването на черно-бял ефект допълнително изчиства кадрите на видеото и концентрира зрителят върху самото действие. По този начин се изчистват елементите и цветовете в коридора и ателието. Внушавайки илюзия за неизвестност в следващия кадър, чрез засилване на любопитството в публиката се поддържа напрежението, което е едновременно емоционално и заинтригуващо. Студентите насочват вниманието към емоциите на модела и хигиенистката чрез приближаване на близък план. Идеята произтича от опита да се представят три действия – дейности в ателието (на студенти и модела), тяхното предварително индивидуално пристигане и дейността на хигиенистката. Участниците заснемат кадри помежду си, като заемат различни роли като действащи лица. В кадрите се търси видеообразът и времето на случващото се, доминирайки върху комуникация с погледи.

Провеждането на допълнителният експеримент е показателен факт за натрупаните знания и умения от студентите при дейности с видеокамера и фотоапарат след втората година на бакалавърската им степен на обучение. Създаденото видеопроизведение в цялостен вид е своеобразно доказателство за надграждането при осъществяване на практически дейности на творчески идеи и замисъл.

3. Документиране на основен и допълнителен качествен експеримент.

При реализиране на експерименталните действия събирането на документация се извършва в последователен ред. По време на практическите дейности в ателие и упражнения предварително се провеждат беседи към посочените теми. След теоретичната обосновка, участниците се въвеждат в практическите занимания чрез използване на дигитални технологии, като се дават съответни указания и нагледно пояснение при работа с дигитална фото и видеокамера. Осъществява се заснемане на фотоси и видеофакти на индивидуалните дейности на участниците, а също документиране на педагогическата част в цялостния процес. Интервютата, които са проведени със студенти и преподавател, както със странични физически лица във връзка с настоящото изследване са видеодокументирани. Документацията по анкетирането на контингента също е запазена. Така създадената документация в цялостния си вид предоставя възможност за анализиране, изследване и пояснение на качествения материал по един разбираем и понятен начин. Както при основния, така и при допълнителния експеримент всички дейности, свързани със събиране и съхраняване на документацията са изпълнени от изследващият.

4. Критерии за оценяване на качествено изследване и променливи величини

4.1. Документиране на използваните методи

Предвид свойствата и особеностите на проведените качествени изследвания, следва създадената методическа система да бъде изложена в определен ред и същевременно документирана. Това се реализира с цел да се позволи прилагането ѝ при други съпровождащи обстоятелства. Когато става въпрос за изследователска работа с конкретна тема, както е в настоящия момент, а по-точно темата за дигиталните технологии фотография и видео в специалност „Изобразително изкуство”, ефективни качества се постигат чрез дублиране на използваните методи. Поради характерните свойства и специфика на качествения експеримент, документираната част съдържа различия по отношение индивидуалните особености на участниците и средата, в която се провежда самия експеримент. Това налага необходимостта, ръководителят на експеримента да развива дейности като участие в изложби, работа в ателиета и упражнения, което от своя страна води до повишаване на ефективността чрез въвеждане на нови технологии.

4.2. Аргументирана интерпретация

Един от критериите за оценяване на настоящото качествено изследване е аргументираната интерпретация. В своята същност тя представлява предаване или изразяване, което е привързано с основателен довод и аргументи. Поради това обстоятелство се налага първоначално систематизиране на теоретични становища и гледни точки, които служат като изходен пункт на предварително начертана насока за използване. Обоснованото тълкуване в настоящия труд намира приложение в работите, извършени по време на предварителната фаза, свързаните с тях проучвания, а също така при разглеждане и изследване на получените резултати. Резонното разбиране в конкретния случай представлява сериозно проникване в субекта, в неговата оригиналност и творчески замисъл.

В тази връзка, основанията и доводите при анализиране в настоящия труд се конкретизират от аудиовизуални произведения, които показват знанията и уменията на студентите, чрез използване на дигиталните технологии да пресъздадат и постигнат оригиналност. Обоснованото тълкуване намира израз в постигането на ефективност на работния процес, който е съобразен с обстановката на провеждане на учебни занятия.

4.3. Съблюдаване на правила

Провеждането на настоящата работа е съобразено с критерии, които са последователно систематизирани. Структурното обосноваване на теоретичната и практическа части се изгражда от самостоятелни принципи, които в своята цялост създават съдържателното развитие на методическата организация. При извършване на педагогическите работи се набляга на действия, следващи едно след друго, което се явява критерии за правилното схващане и разбиране на теоретичната част и за постигане на качествени резултати в практическата част. Чрез провеждането на беседи, анкети и интервюта с участниците се изяснява до каква степен са съобразени и спазени заложените правила. Използването на дигиталните технологии фотография и видео самостоятелно е възможно да бъдат представени като гледища на художествен замисъл и творчески възгледи в настоящото изследване.

4.4. По-близо до предмета

Скъсяването на дистанция и създаване на непосредствена близост до предмета на настоящата работа се осъществява в най-голяма степен чрез прилагането на изброените методи. Методите се намират в зависимост от самия експеримент, както и с дейността на терен. Разглеждани в педагогически аспект, те благоприятстват за елеминиране на отдалечеността, създадена между изследващия и участниците в експеримента. От своя страна това допринася за създаване на по-добър контакт със средата и пространството на работа, като в конкретния случай се обуславя от протичане на експериментът в познатата на студентите учебна обстановка.

4.5. Комуникативна валидизация

Постигането на комуникативна валидизация в настоящата работа се осъществява посредством проведените разговори и тълкуване на посочените теми с участниците и съответно чрез проверяване на постигнатите резултати. В конкретния случай валидизацията се определя от възможностите на изследващият за планиране на занятието, а също така от обратната реакция на студентите и тяхното отношение към поставения проблем. В този изследователски труд се реализират дейности, свързани с набиране на необходими данни и информация, провеждат се преки наблюдения, а също

анкети, беседи и интервюта. От тях проличава вникването и разбирането от страна на участниците и внасянето на яснота в цялостната организация. Комуникационната връзка в тази насока се оказва много подходяща форма с принос за постигане на ефективност в настоящото изследване.

4.6. ”Триангелация”

Триангелацията е способ, който представлява сходство в дейностите на различните съставни части на настоящия труд, както и уеднаквяване на позициите. Във връзка с посоченото по-горе се предлагат разнообразни примери от образователната система, схващания и възприятия, а също така и теоретично обосновани модели. От тази гледна точка в настоящето изследване са представени актуални методи за обучение с прилежащите им теоретични разработки, както и практическите дейности в процеса на образование. В своята същност те създават връзката между действителната реалност и възможността за бъдещото педагогическо развитие на настоящата работа. По-точно способът се отнася до предаването на факти чрез разнообразни подходи, чрез сравнителен начин и по различни варианти. В конкретната ситуация е налице сбор от получени теоретични резултати и същите от проведени практически дейности. Това от своя страна довежда до анализиране на резултатите.

Проблемът за синхрон между потребностите на ръководителя на изследването и участниците в него се определя в процес на извършване на педагогическите работи. Постепенно се стига до изграждане на общ, пълен и завършен еталон на индивидуалните творчески изяви в единна цялост.

4.7. Променливи величини

Сътворяването на творбите от студентите с различна тематика и използването на дигитална техника определят *количествената променлива* на изследването. Както се вижда от описанието на основния качествен експеримент, младите автори създават аудиовизуални произведения в група от няколко участника, като по този начин регистрират едно надграждане в процеса на обучение, както и в гледището си за връзката на дигиталните технологии с изобразителното изкуство.

От *качествената променлива* се създава и разгръща в ходът на протичане на дидактическия метод. Тази променлива се намира в зависимост от концепцията, която

студентите проявяват в дейността си с дигитални технологии, от знанията и уменията им в прилагането на техниката и вникването им в поставената тема на изследването. Възприемането на дигиталните технологии в изобразителното изкуство и усещането за необходимост от този процес се обуславя от педагогическите работи в експерименталната част.

Зависимите променливи в настоящия труд са свързани с обстановката на провеждане на практическата дейност. От тази гледна точка ателието по „Неконвенционални форми” и упражненията предоставят диапазон в позната учебна среда, студентите да развиват знанията и уменията си за реализиране на творческите си идеи. Участниците самостоятелно правят своя избор за ориентиране към разположение, удобно за осъществяване на проекта по създаване на аудиовизуално произведение. От голямо значение в тази насока е материално – техническата база с която се разполага. В основната си част техниката, необходима за практическата дейност – видеокамера, фотоапарат, екран и проектор са осигурени от ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски”.

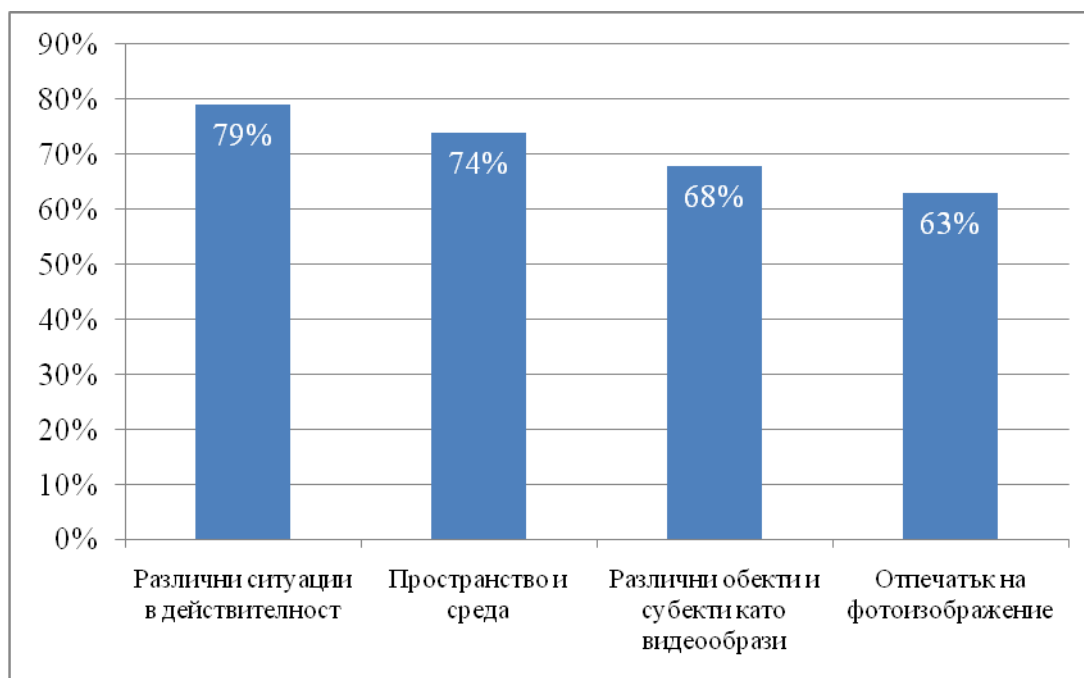
Независимите променливи величини се обуславят от степента и равнището на контингента преди извършване на основния качествен експеримент в настоящата изследователска работа. Самият факт, че участниците са студенти в специалност „Изобразително изкуство” на ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски” навежда на мисълта, че същите имат необходимите познания по отношение на дейности, свързани с дигитални технологии и тяхното прилагане в творби от изобразителното изкуство, също че притежават съответните познания относно методи, похвати и изразни средства.

4.8. Представяне на крайни резултати от основния качествен експеримент

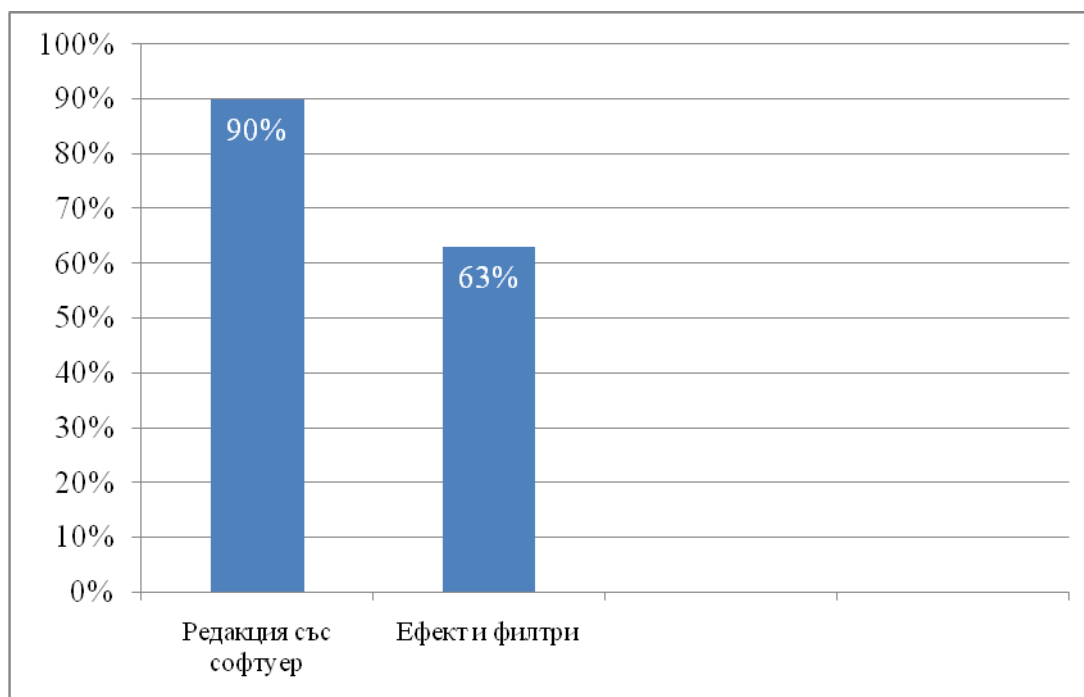
Признаците, въз основа на които се прави предценка за паралелно съпоставяне на получените резултати се обуславят след разделяне на индекси. Така се достига до видими прояви, основани на опит. Базирайки се на наложените методически условия, изследващият организира структура за отчитане на индексите на резултатите, които са постигнати в педагогически и последователен аспект.

В зависимост от използваната дигитална техника и отношението на участниците към прилагането ѝ в аудиовизуалните и фотографски произведения се отчитат резултати показани в таблиците:

Фигура 2. Използвани аспекти на дигиталните технологии

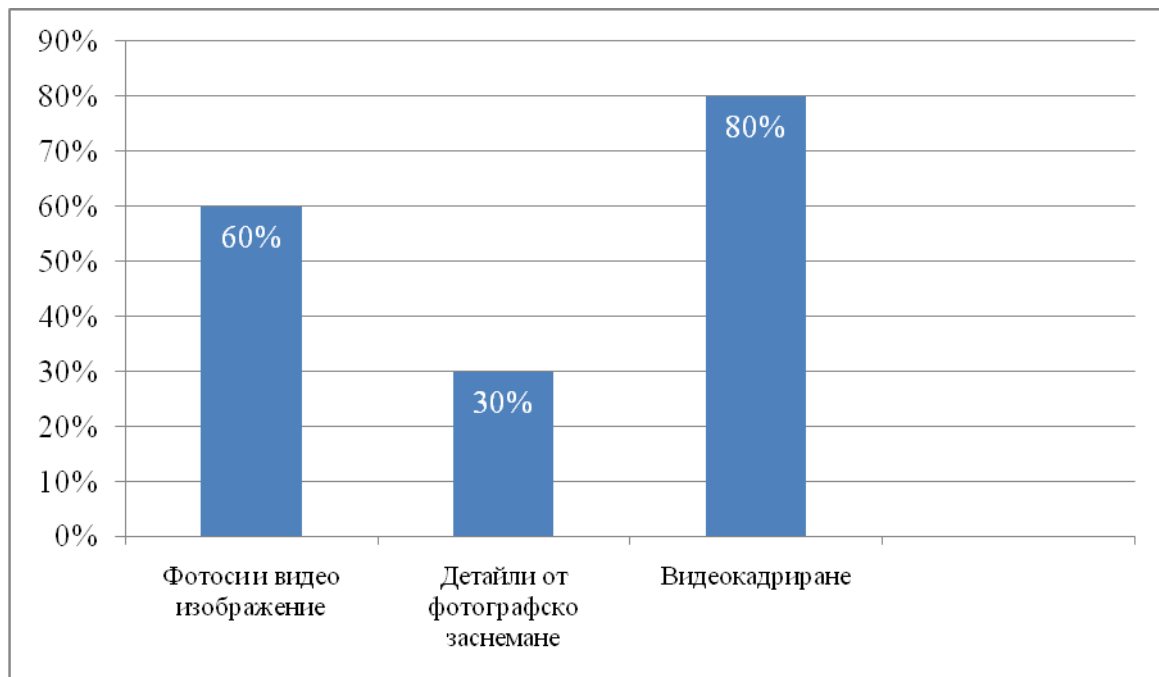

Фигура 3. Използване на фото и видеотехнология според дигиталния подход

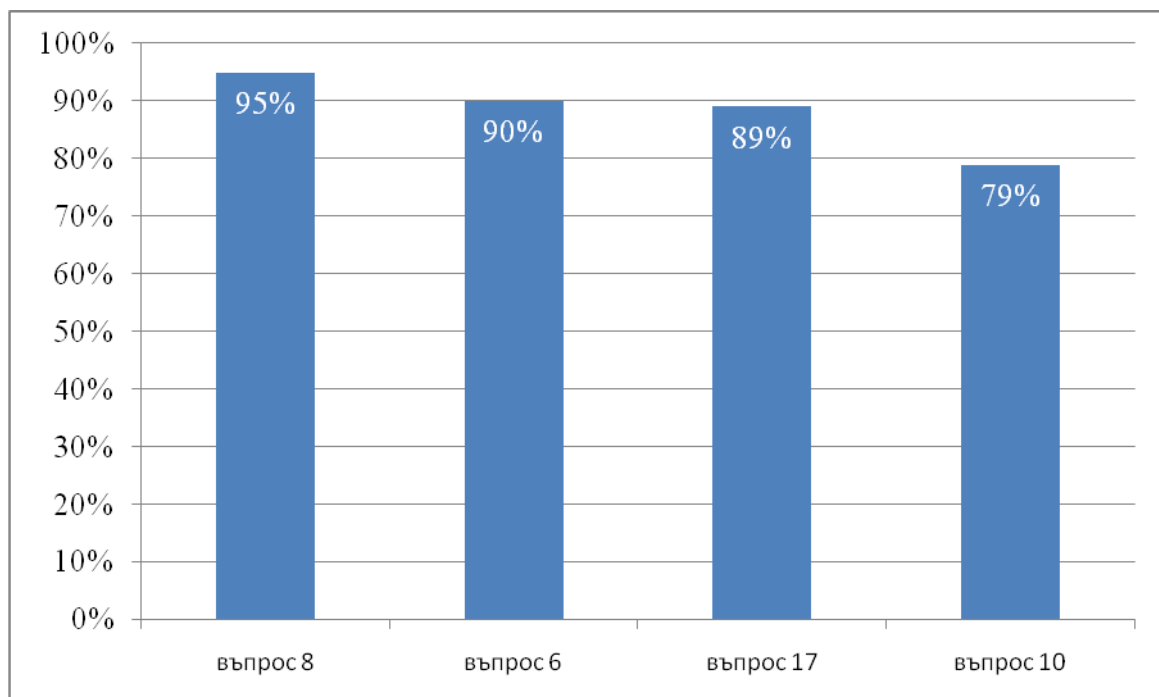
Фигура 4.

Използване на елементи на сглобяване

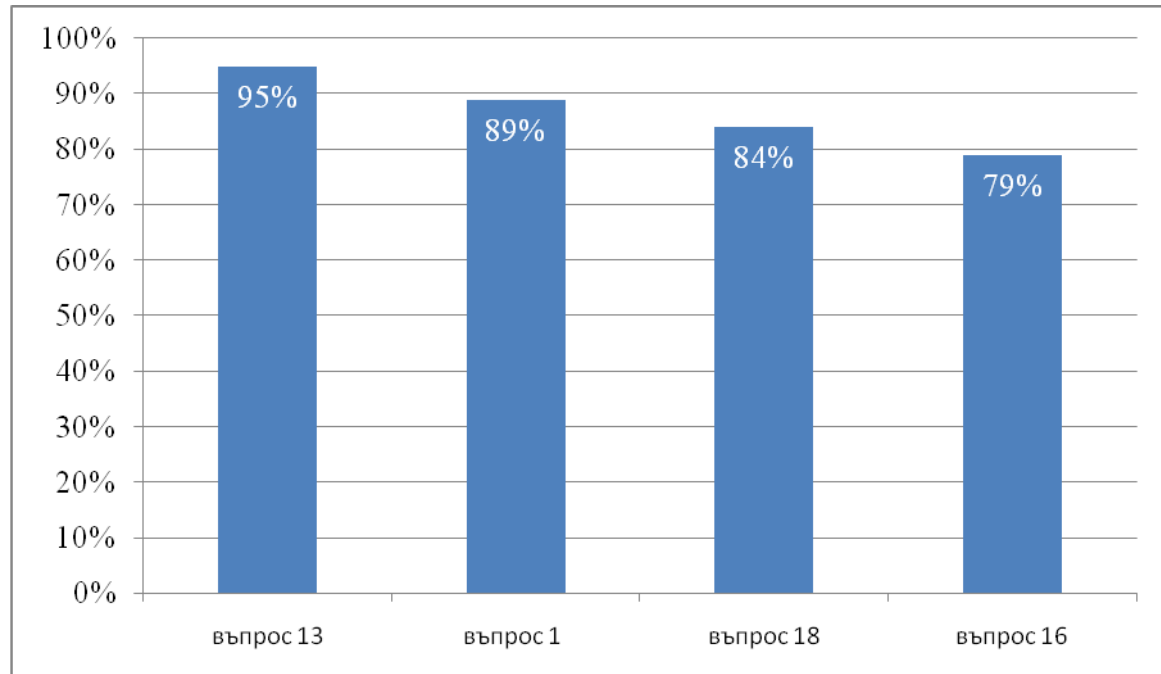
Фигура 5.

**Отношение към концепциите във видеоарт и
фотография за изграждане на културни ценности,
визуална комуникация и грамотност и естетически вкус**

(Виж в приложение анкета)

Фигура 6. Отношение към прилагане на дигиталните технологии (видео и фотография) за изграждане на културни ценности, визуална комуникация и грамотност и естетически вкус

(Виж в приложение анкета)

5. Валидизация и надеждност на методите

Когато говорим за *валидизация на методите* в настоящото изследване, става дума за точността, която е приложена при измерване на характерните показатели. Използваните подходи за нейното определяне се различават. С цел да бъдат обосновани ефективните качества на приложените методи, а също така и качеството на получените резултати в настоящата работа се разграничават следните подходи:

- *Комуникативна валидизация*
- *Аргументативна валидност*
- *Прогностична валидност*
- *Очевидна валидност*

Точността на методите се обуславя от обстоятелството до каква степен те са надеждни. *Надеждността* се определя чрез прилагането на постигнати вече изводи в друг случай. Формирането на надеждност на методи се постига от една страна чрез

преповтаряне на всеки способ, а от друга страна чрез прилагането му при различни участници.

В процеса на обучение в педагогическата дейност, използваните методи отговарят на изискванията и се привързват към средата, в която се провеждат. Това характеризира *валидиране в практическата дейност*. Оттук следва изводът, че прилаганите методи са насочени изцяло към потребностите на участниците и изследващия. По този начин се формира методът на валидиране в практиката, който представлява подход за постигане на ефективност и утвърждаване на методите в образователния процес.

6. Аргументиране на хипотезата. Представяне на получените резултати

Хипотезата на настоящото изследване е ясно изразена в самото начало и определена както следва:

Ако в процеса на обучение по изобразително изкуство, осъществен в ателие „Неконвенционални форми“ се използват дигитални технологии при реализирането на видеофилми и фотографии, то тогава студентите ще придобият и развият актуални теоретични и практически знания и умения в областта на съвременните културни ценности, визуалната грамотност и комуникация.

За доказателствената част на изложената хипотеза, след осъществяване на основният експеримент се конкретизират следните аргументи.

В представената дисертация изследващият документира: 7 изложби, над 46 видео и фотопроизведения, 18 учебни проекти и задачи, 18 видеointервюта и 19 анкети.

От изследващият е извършен подбор и селекция на материал в изобразителен и писмен вид на студенти в различна възраст от различни випуски, но изучаващи една специалност, а именно „Изобразително изкуство“. Това са фотографии и видеопроизведения, фотоинсталации, акции, текстова част към представени изложби, плакати от изложби, текстов материал с педагогическа насоченост по поставената тема, фотографии и видеорепродукции, свързани с история на изкуството, фотоси и видеоматериал от проведени изложби, анкети и файлове с интервюта.

Методическата система, която е създадена притежава необходимите качества на ефективност и признание в апробацията, както и в практическите дейности.

Осъществени са основен качествен експеримент и допълнителен експеримент, които са педагогически обосновани. Участниците в двата експеримента утвърждават ползотворните дейности освен в личен план, така също и в цялостния процес в учебно – образователен план.

Изследващият провежда учебни часове (упражнения) в ателие „Н-форми“ и „Пърформанс в интериор“.

7. Участия в изложби, насочени към темата на дисертацията

- Участник в „Шах с пешката“ – Студентски фестивал на пърформанса съвместно със Sofia Underground – International Performance Art Festival, 26.04.2015 г. Проведен в „Електронна зала“ – НДК, гр. София

- Участник в „25 Авторски арт алтернативи“, изложба на сдружение „Изкуство в действие“, „Софийски Арсенал“ – музей за съвременно изкуство, 22.10.–18.12.2015 г.

- Участник в Пърформанс вечер на „Изкуство в действие“, част от проекта „25 Авторски арт алтернативи“ по случай 25 г. от създаването на сдружението, 25.11.2015 г.

- „Sick of Video“ в заведение „New Berlin“ на 18.04.2016 г. Обща видеоизложба със студенти и видеоартисти.

- Участие в малък сезон в театрална работилница „СФУМАТО“, „Димитър Греков“ № 2, 27.06.2016 г., гр. София

7.1. Публикации

„НОВАТА КУЛТУРА И ДИГИТАЛНА КОМУНИКАЦИЯ ИНТЕРНЕТ ” брой 7, година 2017 на „Електронно списание за наука, култура и образование” към Факултет по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски”. Списанието е финансирано от ФНИ на СУ „Св. Климент Охридски“ по проект: „**КОНЦЕПТУАЛЕН ЕЛЕКТРОНЕН МОДЕЛ ЗА НАУКА, КУЛТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОВАЦИИ – ПРОДЪЛЖЕНИЕ 4**“ Договор № 80-10-243 от 09.05. 2017 г. Ръководител на проекта: Проф. Буян Филчев

„ФОТОГРАФИЯ, АНАЛОГОВИ И ДИГИТАЛНИ ТЕХНОЛОГИИ” брой 8, година 2017 на „Електронно списание за наука, култура и образование” към Факултет по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски”. Списанието е

финансирано от ФНИ на СУ „Св. Климент Охридски“ по проект: „**КОНЦЕПТУАЛЕН ЕЛЕКТРОНЕН МОДЕЛ ЗА НАУКА, КУЛТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОВАЦИИ – ПРОДЪЛЖЕНИЕ 4**“ Договор № 80-10-243 от 09.05. 2017 г. Ръководител на проекта: Проф. Буян Филчев

„АУДИОВИЗУАЛНА МЕДИЯ В ОБУЧЕНИЕТО ПРИ СТУДЕНТИ“ (под печат) брой 9, година 2017 на „Електронно списание за наука, култура и образование“ към Факултет по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски“. Списанието е финансирано от ФНИ на СУ „Св. Климент Охридски“ по проект: „**КОНЦЕПТУАЛЕН ЕЛЕКТРОНЕН МОДЕЛ ЗА НАУКА, КУЛТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОВАЦИИ – ПРОДЪЛЖЕНИЕ 4**“ Договор № 80-10-243 от 09.05. 2017 г. Ръководител на проекта: Проф. Буян Филчев

7.2. Участие в научно-изследователски проект, конференции, симпозиум и фестивал

- Участие в научно-изследователски проект по фонд „Научни изследвания ” на катедра „Изобразително изкуство“ ФНПП от 2015г., на тема „Изследване на възможностите за създаване на експериментални публични презентации от студенти, базирани на използването на дигитални изразни средства“, договор № 80 от 03.04.2015г.

Ръководител проф. д-р Орлин Дворянов

- Участие в Младежки симпозиум за кинетично изкуство задвижвано с вода „КЕВИС“, Архитектурно – етнографски комплекс „Етър“, гр. Габрово, 06-12.07.2015 г.

- Добровolec в Международен фестивал за дигитални изкуства „DA Fest“, Национална Художествена Академия - 15-19.09.2015 г.

- Участие в конференция - Конферентна зала (Ректорат на СУ „Св. Климент Охридски“, Северно крило, I ет.)

“The University as an urban culture institute”

2nd UNICA “University, Culture and the City” Conference,

29.05. – 31.05.2017г.

- Представяне на английски език пред участниците в конференцията на изложбата „Светлина, Намеса, Присвояване“ – съвместен изложбен проект на СУ и НБУ (Ректорат на СУ „Св. Климент Охридски“, Северно крило) 29.05.2017 г.

- Аргументация

8. Въвеждане на резултатите в практическите дейности

Резултатите, които са постигнати след провеждане на качествения експеримент са явно представени в педагогическата и образователна среда с тенденция за открито показване на ефективните свойства, произтичащи от изследването. По този начин се създава компетентност и удобни възможности за всички, които проявяват интерес в тази насока да разгледат задълбочено поставената тема. От друга гледна точка това води до разгръщане на мотивирани и обосновани предложения от страна на контингента като цяло, включвайки различни представители от учебно-образователната система. Разглежданата тема в настоящото изследване за прилагане на дигитални технологии в изобразителното изкуство е една изключително актуална тема, която с цялата си съдържателност може да послужи за основа на създаване на обоснована методическа програма. Задълбочено е разбирането и тълкуването за допълване и подобряване на педагогическите принципи в теоретичен и практически план.

Към настоящия момент, създадената методическа система от изследващият в тази работа е възможно да намери приложение за разгръщане и постигане в различни ателиета, както и в провеждане на допълнителни курсове със студенти. Използването на дигитална техника присъства и е неизменна част от съвременното ежедневие. Поради тази причина обучението в насока за все по-широка употреба на дигитални устройства и технологии би могло трайно да намери място и в изобразителното изкуство.

Разновидност за внушаване на използването на дигитални технологии в практическите дейности е организирането на нов образователен предмет в процес на обучение, а именно „Дигитални технологии фотография и видео“. Тези учебни занятия в своята същност да имат за цел разучаването, изследването и прилагането на дигитална техника при създаване на произведения от този вид. По този начин ще се отвори възможност за утвърждаване на темата в настоящето изследване в учебно-образователния процес, още повече, че същата се свързва с разработването на нови технически методи и подходи. Провеждането на занятия от този вид притежават и друга гледна точка в педагогически изглед, която е свързана с начините за разпространяване и общодостъпност до крайния резултат и неговото показване в общественото пространство под формата на пърформанси, изложби, фотоинсталации и акции.

V. Изводи и приноси от настоящото изследване

1. Изводи въз основа на теоретичната част

- Прилагането на дигитални технологии фотография и видео в творчески изяви от изобразителното изкуство е съвременна потребност и е наложително използването на такъв вид техника в учебно-образователния процес.
- Поставената тема е целесъобразна и съответстваща за студенти от специалност „Изобразително изкуство” поради повишаване равнището на разбиране на засегнатите проблеми и достъпното боравене с дигиталните технологии.
- Усвояването на теоретичните постановки за реализиране на аудиовизуални произведения, основани на използването на дигитални технологии са наложителни и потребни за разгръщането на творческия замисъл в учебно-образователния процес на учащите.
- Създаването на съдържателен и поставен в действие педагогически учебен материал, формира основа за допълване на актуалните теоретични и практически дейности в учебно-образователен аспект в специалност „Изобразително изкуство”.
- Известяването на резултатите и тяхното разпространение увеличава възможностите за разработване и представяне в педагогически аспект.

2. Изводи въз основа на практическата част

- Възприемането на практическата дейност и установяването на правила за използването на дигитални технологии в специалността по изобразително изкуство представлява потребност за изявяване на знанията и уменията на студентите от същата специалност.
- Осъществяването на творчески и практически действия активират разрастване на самостоятелен творчески замисъл и благоприятстват за изграждане на определена позиция на студентите към използването на дигитални технологии при създаване на фото и видеотворби.
- С въвеждане и установяване на определена форма на организация за прилагане на дигитална техника – фотография и видео в изобразителното изкуство, студентите е възможно да постигнат значително равнище на осъзнаване и

тълкуване взаимната съгласуваност между теоретическата и практическата дейност в процес на обучение. Това от своя страна има принос за по-голям ефективен показател в образователния процес.

- Реализираните фото и видеопроизведения са съвременни и актуални и отговарят на съвременните потребности и изисквания за работа с дигитални технологии в областта на изобразителното изкуство.
- Презентирането на резултатите от практическата дейност в общественото пространство, определя яснота и видимост по отношение на създадената методическа система.
- Обединяването на поставената тема в едно цяло, чрез предварително планиране в образователната система е предпоставка за нейното публично разпространяване и за бъдещото ѝ развитие в учебно-образователната сфера.

Приноси на изследването

- Презентирано е ново начинание на база изследване и анализиране за разгръщане на възможностите за прилагане на дигитални технологии фотография и видео в творбите по изобразително изкуство. В тази връзка са подобрени и надградени знанията и уменията на студентите.
- Създадена е необходима методическа форма на организация за педагогическата дейност, като ефективните качества са апробирани чрез съответния експеримент и е предложен нов актуален еталон в учебно-образователния процес.
- Изследвани и анализирани са реални инициативи и случаи за определяне на гледища към дигиталните технологии в изобразителното изкуство. Осъществени са редица поставени задачи. Създадени с различни фото и видеопроизведения, чрез използване на дигитални технологии, а също са реализирани редица участия и прояви на студентите.
- Създаден е систематизиран ред от способности и индекси за преценка на успеха, постигнат от студентите по отношение на подобряване на знанията и творческите им умения, а също относно поставената тема, бегло засегната до момента в учебно-образователния процес по изобразително изкуство.
- Разпространени и известени са резултатите от настоящото изследване, което представлява принос за обогатяването и надграждането чрез създадения

учебно-образователен еталон в перспектива.

- Чрез използването на дигитални технологии при реализиране на фотография и видеофилм се изграждат необходимите знания и умения за придобиване на визуална комуникация и грамотност, на културни ценности и формиране на естетическо възприемане на заобикалящия свят.

Източници.

Източници на кирилица.

Ангелов, Божидар. Медийна и комуникативна компетентност: Основи на медийната педагогика. София, УИ Св. Климент Охридски, 2016.

Барт, Ролан. Записка за фотографията. Издателска група – Агата – А, 2001.

Бижков, Георги, Краевски, Володар. Методология и методи на педагогическите изследвания. София, УИ Св. Климент Охридски, 2002.

Бижков, Георги, Краевски, Володар. Основи на педагогиката. София, УИ Св. Климент Охридски, 2005.

Борисова, Галина. Танцови представи и артистични предпочитания. София, Издателство на НБУ, 2011.

Вълканова, Веселина. Медиен дизайн: Креативност, консистентност и комуникация на модерните списания. София, УИ Св. Климент Охридски, 2013.

Гаймер, Петер. Теории на фотографията. Издателство Изток – Запад, 2011.

Дворянов, Орлин. Въведение в неконвенционалните форми. София, Издателство Симолини, 2010.

Делчев, Красимир. Философски ескизи върху съвременното изобразително изкуство от междувековието (1990 – 2010). Издателство Изток – Запад, 2012.

Зонтаг, Сюзан. За фотографията. Издателство Изток – Запад, 2013.

Лиотар, Жан-Франсоа. Нечовешкото: Беседи за времето. София, Издателство Сонм, 1999.

Манов, Божидар. Еволюция на екранното изображение. София, АСКОНИ – ИЗДАТ, 2004.

Манов, Божидар. Дигиталният екран. София, Издателство Валентин Траянов, 2004.

Марков, Васил. Време и видеообраз: Трансформации на времето в дигиталното видеоизкуство. София, АИ Проф. Марин Дринов, 2012.

Маклуън, Маршал, Ерик. Закони на Медиите. София, УИ Св. Климент Охридски, 1995.

Мьоглен, Пиер. Образователните индустрии. София, Сиела Норма АД, 2014.

Попов, Чавдар. Постмодернизмът и българското изкуство от 80-те – 90-те години на ХХ век. Издателство Български художник СБХ, 2009.

Петров, Петър, Атанасова, Милка. Образователни технологии и стратегии на учене. София, Веда Словена – ЖГ, 2001.

Петров, Петър, Атанасова, Милка. Образованието и обучението на възрастните: Актуални проблеми. София, Веда Словена – ЖГ, 2003.

Тодоров, Юри. Аудиовизуални и информационни технологии в обучението. София, Веда Словена – ЖГ, 2009.

Фингова, Светла. Монтажът на аудиовизуалното произведение: Теория и практика. София, НБУ, 2004.

Шопова, Таня. Култура и комуникация. Благоевград, УИ Неофит Рилски, 2001.

Шопова, Татьяна, Пейчева, Добринка, Антонов, Лъчезар. Дигитална култура и общество. Благоевград, УИ Неофит Рилски, 2014.

Дворянов, Орлин. Основните аспекти на електронната епоха и необходимостта от промени в образованието по изобразително изкуство. // Образователни иновации в сферата на визуалните изкуства. София, Издателство Симолини, 2010.

Дворянов, Орлин. Десет години Ателие – Неконвенционални форми.

Иванов, Крум. От аналогово към цифрово кино – автоматизираните взаимоотношения човек – камера – реалност. Дигиталните изкуства между прецизирането и революцията. // Дигитална култура и общество. Благоевград, УИ Неофит Рилски, 2014.

Източници на латиница.

Schmid - Hellwing, Regina. Documenta: Republic of Bulgaria. Regensburg, I Druck: Aumuller Druck, 2005.

Martin, Sylvia. Video Art. Cologne, TASCHEN, 2004

Rudel, Jean, Huyghe, Rene. Panorama of the Arts: From Megaliths to Op Art. London, George G. Harrap & Co.Ltd, 1974.

Carroll, Lewis. The Ten Dimensional Maze. Middleton, Jarrold Book Printing, 1995.

Hoffmeister, Adolf. Schiff des Kolumbus - Karikaturen, Collagen, Illustrationen. Berlin, Eulenspiegel Verlag, 1986.

Интернет източници.

AAA ART IN ACTION ASSOCIATION. История // *ИЗКУСТВО В ДЕЙСТВИЕ*, 2018.
<http://artinaction.eu/?page_id=25> (20.05.2018)

Станкова, Юлия. Модерният артист – затворник на своето време, 05октомври 2006.
<https://liternet.bg/publish19/iu_stankova/moderniiat.htm>(21.04.2015)

2008 / САМ. Индивидуални ритуали, жестове и образи в епохата на информационното общество. // SOFIA UNDERGROUND, 17 май – 18 май 2008.

< <http://sofiaunderground.com/%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D0%B2/2008-%D1%81%D0%B0%D0%BC-%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%B6%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5-%D0%B8-%D0%BE/>> (15.03.2015)

Димитрова, Кремена. Малък сезон – най-големият хепънинг за млади творци. // *Малък сезон в Театрална работилница Сфумато*, 27 юни – 10 юли 2005.

<https://www.kultura.bg/media/my_html/2379/sfumato.htm> (03.05.2016)

САМОСТОЯТЕЛНА ИЗЛОЖБА НА ЛЮБЕН КУЛЕЛИЕВ. // *Bulgaria News*, 01 юни 2010. <<http://www.bulgaria-news.bg/category/yellow-stones/today/article/post34983.html>> (10.05.2016)

Радева, Даниела. Хронология на съвременното българско изкуство 1996-2006. // *Съременно българско изкуство. Хронология - 1982-1995; 1996-2006 ИСИ-София*, 20 май 2010.

<<http://bgartchronology.blogspot.bg/2010/05/1996-2006.html>> (21.04.2015)

Дублекова, Павлина. Годишните изложби на Център за изкуства „Сорос“: една история в каталози. // *Пирон: Академично електронно списание за изкуство и култура, брой 4. МУЗЕЯТ: разширяване на полето*, 17 december 2013. <<http://piron.culturecenter-su.org/%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8A%D1%80-%D0%B7%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82/>> (21.04.2015)

Макро Видео. Национален дворец на културата. // *Център за медийни изкуства „Интерспейс“*, 11 май – 26 май 2001.

<http://www.i-space.org/makrovideo/frames_bg2.html> (07.05.2015)

Константинов, Олег. // *Руски ъндърграунд в София*, 2003.

<https://www.kultura.bg/media/my_html/2277/ruski.htm> (07.05.2015)

15 юни / ДИГИТАЛЕН СВЯТ – Съвместна изложба на дигитална графика. // *КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР СУ, „Св.Климент Охридски“*, 15 юни 2015.

<<http://culturecenter-su.org/?p=4226>> (22.06.2015)

НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ. // *DA Fest : Международен фестивал на дигиталните изкуства 19 – 23 септември 2017*, 01 септември 2017.

<<https://nha.bg/bg/novina/da-fest-2017>> (17.09.2017)

Интерактивна изложба посреща официалните гости на откриването на Българското председателство // *Българско председателство на Съвета на Европейския съюз*, 11 януари 2018.

<<https://eu2018bg.bg/bg/news/110>> (14.01.2018)

Филева, Аделина. Като в тъмно огледало, Теодор Ушев. // *СГХГ* 20 февруари – 11 март 2018.

<http://www.sghg.bg/?page=izbrana_izlojba&exhibition=2018.02.20-2018.03.11> (27.02.2018)

ReDisInfo. // *Растерна Компютърна Графика.*

<<http://www-it.fmi.uni-sofia.bg/ReDisInfo/courses/modules/module4/parts/module3/part12/index.html>> (24.07.2016)

Бонев, Бони. Георги Величков. // *Как да правим по-добри снимки с цифров фотоапарат.*

<<http://photo-forum.net/ebook/start.htm>>

ReDisInfo. // *Хардуер за обработка на изображения.*

<<http://www-it.fmi.uni-sofia.bg/ReDisInfo/courses/modules/module4/parts/module6/part3/index.html>> (30.07.2016)

Conversations with spaces. // *VPT 7 HC Gilje released*, 28 november 2013.

<<https://hcgilje.wordpress.com/vpt/>> (15.03.2015)

TABULA Natural Interfaces SaS. // *Façade Signage Easy Video Mapping.*

<<https://www.videomappingsoftware.com/>> (09.05.2017)

<<https://www.pinterest.com/>> (20.08.2015)

Glover, Shea. // *People react to being called beautiful*, 27 май 2015.

<<https://www.youtube.com/watch?v=aW8BDgLpZkI>> (05.04.2016)

Бъроуз, Уилям. // *Уикицитат*, 15 април 2014.

<https://bg.wikiquote.org/wiki/%D0%A3%D0%B8%D0%BB%D1%8F%D0%BC_%D0%91%D1%8A%D1%80%D0%BE%D1%83%D0%B7> (05.04.2016)

Кабайванска, Райна. // *Уикицитат*, 16 август 2014.

<https://bg.wikiquote.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%9A%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0> (05.04.2016)

<<https://www.soundjay.com/>> (09.03.2016)

Independent Group. // *Wikipedia, the free encyclopedia*, 21 February 2016.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Independent_Group> (05.04.2016)

Холандски институт за медийно изкуство. // *Уикипедия, свободната енциклопедия*, 24 юни 2017.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Netherlands_Media_Art_Institute>(15.08.2017)

Kensington, Brandon. Videezy. // *Abstract Digital Balls Free HD Video.*

<<https://www.videezy.com/abstract/2755-abstract-digital-balls-free-hd-video>> (17.05.2016)

<<https://pixabay.com/>> (11.05.2017)

Bensound. // *Jazz – The Lounge, Royalty free music.*

<<https://www.bensound.com/royalty-free-music/track/the-lounge>> (05.10.2015)

Bach, Michael. Visual Phenomena & Optical Illusions. *Hollow Face Illusion*, Top left movie: From the <[Max-Planck-Institut für biologische Kybernetik in Tübingen](#)>, with kind permission by H Bülhoff [BTW: The left face depicts a well-known vision researcher (KRG)]. <[Link to the original movie](#)> 15 june 1999.

<<http://www.michaelbach.de/ot/fcs-hollowFace/index.html>> (17.08.2015)

Beachfront B-Roll. // *General Footage.*

<<http://www.beachfrontbroll.com/p/general-stock-video.html>> (07.11.2015)

MacLeod, Kevin. "Harlequin". // *ISRC: USUAN1100635*, 13 december 2009.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (14.08.2015)

MacLeod , Kevin. "Happy Happy Game Show". // *ISRC: USUAN1600006*, 21 january 2016.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (01.04.2017)

MacLeod , Kevin. "Dewdrop Fantasy" // *ISRC: USUAN1700001*, 02 january 2017.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (11.05.2017)

MacLeod , Kevin. "Wisps of Whorls" // *ISRC: USUAN1200082*, 07 july 2012.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (16.03.2017)

MacLeod , Kevin. "Soaring" // *ISRC: USUAN1600040*, 25 july 2016.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (11.05.2017)

MacLeod , Kevin. "Asian Drums" // *ISRC: USUAN1100396*, 02 january 2008.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (11.05.2017)

MacLeod , Kevin. "Severe Tire Damage" // *ISRC: USUAN1500018*, 12 march 2015.

<<https://incompetech.com/music/royalty-free/music.html>> (11.05.2017)

Авторът изразява благодарност и признателност към катедра „Визуални изкуства” на СУ „Св. Климент Охридски” за предоставената възможност за реализиране на настоящия дисертационен труд. Специални благодарности изказва на научния ръководител проф. д-р Орлин Дворянов за насоките и препоръките, давани през етапите на изготвяне на дисертацията, а също към всички художници, преподаватели и участници в провеждането на многообразните дейности и организирани събития, свързани с настоящата работа.